

viist, at den nuværende Procesordning lider under. Der kan anføres forskjellige Grunde til at gaa enhver af de to Veie. Det er sikkert nok, at naar man vil gaa den Veie, som den ærede Forslagsstiller nærmest maa siges at være slaaet ind paa, at slutte sig til det Bestaaende, vinder man for det Første dette, at Sagen synes at blive lettere at gennemføre. Det har jo tilstrækkelig viist sig, at de Lovforslag, som have været fremsatte tidligere, ere af et meget stort Omfang, at det er en vanskelig Sag at gennemføre, ja, jeg vil ikke tage i Betænkning at tilføie, at særlig i Tider som disse, hvor man vel nok kan sige, at Arbejdskræfterne til at løse store og betydelige Opgaver ikke just er særdeles stor, bliver Gjennemførelsen af en indgribende Procesreform ingenlunde let. Jeg skal dertil føie, at naar Sagen tages op i hele sit store Omfang, er det et Spørgsmaal af saa stor og indgribende Betydning, at det kan forudses, at Meningerne, navnlig som Forholdene nu have udviklet sig, let kunne komme til at staa meget skarpt overfor hinanden, hvilket atter let vil kunne fremkalde uovervindelige Vanskeligheder for Sagens Gjennemførelse. Og endelig for det Tredie er der det, der kan tale for den Veie, som den ærede Forslagsstiller er gaaet, at naar man slutter sig til det Bestaaende og ikke hazarderer sig ind paa en stor ny Ordning, gaar man sikrere. Det er ganske vist, at naar man vil begynde paa noget helt Nyt, der i sig indeholder noget hidtil Uprøvet, saa udsætter man sig for at falde, det er altid sikrere at gaa frem med smaa, rolige og velafmaalte Skridt, fremfor med store Skridt. Men paa den anden Side er det ogsaa forbundet med visse Ulemper saaledes at slutte sig til det Bestaaende, der er altid nogen Vanskelighed forbunden med at sætte nye Lapper paa gamle Klæder; naar man ikke er meget forsigtig, udsætter man sig for, at Lappen ikke passer til det Gamle, og at Lappen river det Gamle i Stykker. Der udfordres megen Omfiigt for at passe paa, at man ikke sætter noget Nyt til, der ikke passer ind i det gamle System, og i alt Fald er det sikkert, at naar man vil gaa frem paa den Maade, at lappe paa det Gamle, naaer man ikke til at faae Noget saa fuldt og helstøbt, som naar man tager Opgaven op i hele dens Størhed. Det forekommer mig, at den ærede Forslagsstiller netop i høi Grad afgav et Exempel paa, at det ogsaa kan være forbundet med Fare at gaa den Veie at ville lappe paa det Gamle. Naar man slutter sig til det Bestaaende og kun søger at raade Bod paa de Brøst og de Mangler, som Erfaringen har viist at være dem, der mest

trænge til at afhjælpes, kunde man for det Første indskrænke sig til at gjøre saadanne Smaaforandringer, som aabenbart ikke bryde Systemet; man kunde søge at give ny og bedre Regler med Hensyn til Stævninger, med Hensyn til Appel, summa appellabilis o. s. v., derved er der ingen Vanskelighed, men man vil næppe føle sig tilfredsstillet derved. Gaar man imidlertid videre, forekommer det mig, at den Veie, man burde gaa, var den, at søge at gjøre sig klart, hvilke Hovedmangler det er, at den nuværende Procesordning lider under, og mod disse Mangler burde man altsaa rette sin Opmærksomhed. Jeg betvivler jo ikke, at den ærede Forslagsstiller er gaaet den Veie, men jeg tilstaa, at det ikke har været mig klart af hans Forslag, at han med Held har betraadt denne Veie. Hvad er det, man fornemlig bebrejder den nuværende Procesmaade, navnlig den civile, for først at tage den? Man betvivler jo egentlig ikke, at Retsfærdigheden øves, saa vidt som man overhovedet kan vente at faae den efter den menneskelige Ufuldkommenhed. Hvad man fornemlig kan bebrejde den civile Procesmaade, er jo dens store Langsomhed. — Jeg spørger nu, om der raades Bod derpaa ved det foreliggende Forslag? Nei, ingenlunde, der bliver tværtimod ved Forslaget stillet i Udsigt, at man faar den endnu mere langvarig. Jeg tror dernæst, man kan gjøre den Hovedindvending mod den civile Procesmaade, at man altsor stærkt har hængt sig i, hvad vi Jurister kalde Forhandlingsmagerimen, det vil sige det System, hvor man overlader Alt til Parternes Sagsførere, og hvor Dommeren holder sig ganske udenfor det Hele, uden paa nogenjomhelst Maade at gribe ledende ind i hele Processen. Jeg tror, at det System i Forbindelse med de Regler, som gjælde om Fremstættelse af Benægtelse og Paastande i behørig Tid o. s. v., er gennemført i vor Proces paa en Maade, som ikke er heldig, naar man holder sig for Die, at Formaålet skal være saa vidt muligt at faae som Ude-resultat, hvad der maa siges at være ret og billigt. Jeg tror altsaa, at paa det Punkt kunde vor civile Proces ogsaa trænge til en Reform, og for det Tredie gjør jeg den Anke gjældende mod den civile Procesmaade, at der ikke gives Dommeren den Udgang til virkelig at trænge tilbunds i en Sag, som Dommeren bør have for at kunne fælde en virkelig retfærdig Dom; jeg sigter fornemlig herved til hele Bevismateriale og navnlig til Vidneforsjelen.

Ser man nu hen til den ærede Forslagsstillers Forslag, forekommer det mig, at disse Mangler, som efter min Formening ere Ho-